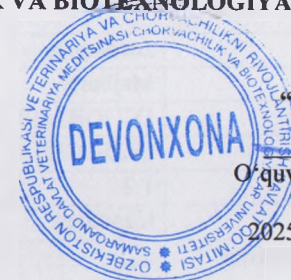

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”

O'quv ishlari bo'yicha prorektor

A.A.Elmuurodov

2025-yil “28” 08

IXTIOLOGIYA

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi:	800 000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	830 000 – Baliq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi:	60830100 – Suv bioresurslari va akvakultura

Modul / FAN SILLABUSI
Biotexnologiya fakulteti
60830100 – Suv bioresurslari va akvakultura
ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	<i>Ixtiologiya</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	IXTIGB1110
Yil:	2025-2026
Semestr:	1,2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	300
Ma'ruza	50
Amaliy mashg'ulotlar	70
Laboratoriya mashg'ulotlari	30
Seminar	—
Mustaqil ta'lim	150
Kredit miqdori:	10
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Talabalarga bir tomondan organizmlarning geografik qobiq va uning turli hududiy birliklaridagi biologik hamda ekologik rolini ochib berish bo'lsa, ikkinchidan, yerning umumgeografik qonuniyatlari asosida organizmlarning tarqalishi va yashash xususiyatlari haqida bilim berishdan iborat.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Zoologiya
2.	Geografiya
3.	Biologiya
4.	Botanika

Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti "Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedrasini.
Taqrizchilar:	Z.I.Izzatullayev – SamDU- "Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi" kafedrasini professori, b.f.d. Y.Sh.Tashpulatov – Samarqand Agroiinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti dotsenti, b.f.f.d PhD.

Mazkur Sillabus "Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedrasining 2025-yil "28.08.25" sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2025-yil "28.08.25" sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Sh.Qurbanov

Fakultet dekani

A.Nurniyozov

Kafedra mudiri

M.Begmatova

Tuzuvchilar

X.T.Boymurodov

B.X.Aliyev

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	Organizmlar va ular jamoalarining yer yuzida geografik tarqalish va taqsimlanish qonuniyatlari haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN2	flora, fauna, biota, o'simliklar jamoasi, hayvonlar olami, biotlar tuzilishini bilishlari lozim;
TN3	Ekologik omillar, organizmlarning tarqalishi, ekologik xususiyatlari haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN4	Katta maydonlarda tarqalgan turlar, cheklovchi ekologik omillar, kichik maydonlarda tarqalgan turlar xususiyatlarini bilishi kerak;
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN5	Areallarning asosiy xususiyatlari, tolerantlik;
TN6	Arealning kattaligi va uni aniqlovchi prinsiplar. Kosmopolitlar. Endemiklar. Relikt turlarni nima ekanligini farqlay oladi;
TN7	Qururlukning floristik, faunistik va biotik regionlari ajratib bera oladi;
TN8	Jamoalar balandlik zonalarini tiplari to'g'risida tushunchalarga ega bo'ladi.

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Kirish. Ixtiologiya fanining maqsadi, vazifalari. Fanning rivojlanish tarixi. Baliqlarning hayvonlar sistemasidagi o'rni.
M2	Baliqlarning tashqi tuzilishi.
M3	Asosiy baliqlar anatomiyasi
M4	Baliqlarning skelet va muskullari. Organizmlarning muhit bilan o'zaro ta'siri
M5	Baliqlarning ovqat hazm qilish tizimi.
M6	Nafas olish tizimi
M7	Qon aylanish tizimi
M8	Ayirish tizimi.
M9	Jinsiy tizimi, baliqlarning rivojlanishi
M10	Nerv tizimi va sezgi azolari.
M11	Baliq filogeniyasi: baliqlar evolyutsiyasi va morfologiyasi.
M12	O'txo'r baliqlarning evolyutsion biologiyasi
M13	Tog'ayli baliqlar
M14	Suyakli baliqlar.
M15	Panjaqanotli baliqlar. Cho'tka qanotli baliqlar.

M16	Shu'la qanotli baliqlar.
M17	Tog'ay-ganoidli baliqlarning tavsifi.
M18	Suyak ganoidli baliqlar va ularning umumiy tuzilishi. Tarqalishi, biologiyasi va sanoatdagi ahamiyati.
M19	Seldsimon baliqlarning tuzilishiga tavsif va ularning xarakterli belgilari. Ularning biologiyasi, tarqalishi va sanoatdagi ahamiyati.
M20	Lasosimon baliqlar.
M21	Karpsimonlar turkumi.
M22	Eshvoylar Cobitidae oilasi baliqlari.
M23	Somsimon (laqqasimon)lar turkumi umumiy tuzilishi, xarakterli belgilari. Oilalari.
M24	Ugorsimonlar turkumining tavsifi.
M25	Treskasimonlar turkumining tavsifi.
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	Baliqlarning tashqi tuzilishi
A2	Baliqlarning tana tuzilishlari, harakatlanish a'zolari.
A3	Terisi, tangachalari va suzgichlarining tuzilishi
A4	Baliqlar skeletining tuzilishi
A5	Baliqlar muskullar tizimining tuzilishi
A6	Baliqlarning hazm qilish tizimining tuzilishi
A7	Baliqlarning nafas olishi va qo'shimcha nafas olish organlari
A8	Baliqlarning qon aylanish tizimi
A9	Baliqlarning ayiruv a'zolarining tuzilishi.
A10	Baliqlarning jinsiy tizimi va ko'payishi.
A11	Baliqlarning nerv tizimi va sezgi a'zolari
A12	Jag'sizlar kata sinfi
A13	To'garak og'izlilar sinfi. Tuzilishi, skeleti, xazm qilish organlari, jabra apparati, qon aylanish sistemasi.
A14	Miksinalarning xarakterli belgilari
A15	Minogalar va ularning xarakterli belgilari.
A16	Tog'ayli baliqlar va ularning xarakterli belgilari.
A17	Akulalar, ularning turlari va xarakterli belgilari.
A18	Skatlar va ularning xarakterli belgilari.

➤ fanga tegishli qonunlar va boshqa meyyoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;

- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
➤ tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

➤ fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;

- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
➤ fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirida bajarsa;
➤ fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
➤ fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
➤ fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
➤ fanga tegishli qonunlar va boshqa meyyoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

d) 3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
➤ fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
➤ bayon qilish ravon bo'lmasa;
➤ fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
➤ fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

e) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
➤ fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
➤ fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
➤ fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
➤ fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
➤ fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	X.T.Boymurodov —"Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedra professori, b.f.d. B.X.Aliyev —"Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar" kafedra assistenti.
E-mail:	E.mail.boymurodov1971@mail.ru

	bet.
3	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. – 416 bet.
4	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohatlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. Toshkent: "O'zbekiston", 2023. – 398-bet.
5	Mirziyoyev Sh.M. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. Toshkent: "O'zbekiston", 2024. – 481 bet
6	Мирабдуллаев И.М., Кузметов А.Р., Курбонов А.Р. Узбекистон баликлари хилма-хиллиги. "Classic" нашриёти-2020.– Тошкент: 2020. 114-бет.
7	O'zbekiston Respublikasi Qizil kitobi. II jildi. Hayvonot olami. Qayta ishlangan va to'ldirilgan 2-nashr (o'zbek, rus, ingliz tillarida). –Toshkent, 2019. – 392 bet.
8	Kimon Hadjibiros. Ecology and Applied Environmental. 2014 by Taylor & Francis Group, LLC CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group, an Informa business. 268-pp.
Axborot manbaalari	
1	http://www.Environment.ru .
2	http://www.Ecology.ru .
3	http://www.Enviro.com .
4	http://www.Ecolog.com .

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yorita olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;

A19	Tog'ay-suyakli baliqlar va ularning xarakterli belgilari
A20	Suyakli baliqlar va ularning xarakterli belgilari.
A21	Sarganlar, ya'ni uchuvchi baliqlar turkumi.
A22	Tikanurlilar turkumi.
A23	Okunsimonlar tuzilishi.
A24	Skumbriyalar, tunenslar.
A25	Treskasimonlar turkumi.
A26	Nalim, navaga, sayka, piksha. Tarqalishi va uchrash areallari
A27	Kambalasimonlar turkumi. Kambalalilar oilasi. Tuzilishi, biologiyasi.
A28	Ikki xil nafas oluvchilar kenja sinfi.
A29	Chuqur suv baliqlari.
A30	Baliqlarning filogeniyasi.
A31	Baliqlarni oziqlantirish usullari.
A32	Baliqlarni ko'paytirish usullari.
A33	Hovuzlarda baliqlarni ko'paytirish.
A34	Ugorsimonlar turkumining tavsifi.
A35	Somsimon (laqqasimon)lar turkumi umumiy tuzilishi, xarakterli belgilari. Oilalari.
Mashg'ulotlar shakli: laboratoriya mashg'ulotlar (L)	
L1	Ovqat hazm qilish tizimi. Ovqat xazm qilish tizimi bo'limlari. Og'iz bo'shlig'i. Halqum. Oshqozon. Ichaklar tuzilishi. Jigar, o't pufagining tuzilishi va vazifalari.
L2	Nafas olish tizimi. Nafas olish tizimining tuzilishi. Qon aylanish tizimi. Qon aylanish tizimi. Ayirish va jinsiy tizimi, baliqlarning rivojlanishi. Nerv tizimi va sezgi a'zolari..
L3	Jag'sizlar katta sinfi. To'garak og'izlilar sinfi. Tuzilishi, skeleti, xazm qilish organlari, jabra apparati, qon aylanish sistemasi.
L4	Baliqlar katta sinfi (Pisces). Tog'ayli baliqlar sinfi.
L5	Mavzu: Plastinkajabralilar va yaxlitboshli baliqlarning biologiyasi va tuzilishidagi asosiy xarakterli belgilari, tarqalishi.
L6	Akula va skatlar turkumi.
L7	Kitsimon, mushuksimon, plashchli akulalarning tuzilishi
L8	Arraburun, elektr skatlar. Umumiy tavsifi.
L9	Tog'ay-suyakli baliqlar sistematikasi va ekologiyasi.
L10	Bakrasimonlar oilasi.
L11	Mavzu: Suyakli baliqlar. Seldsimonlar turkumi. Losossimon baliqlar.

	Umumiy tuzilishi, xarakterli belgilari. Hazm qilish organlari.
L12	Karpsimonlar Ugorsimonlar Treskasimonlar turkumining tavsifi.
L13	Sarganlar, ya'ni uchuvchi baliqlar turkumi. Tikanurlilar turkumi . Okunsimonlar, Skumbriyalar, tunenslar.
L14	Treskasimonlar turkumi. Nalim, navaga, sayka, piksha. Tarqalishi va uchrash areallari
L15	Kambalasimonlar turkumi. Kambalalilar oilasi. Tuzilishi, biologiyasi.

Mashg'ulotlar shakli: Mustaqil ta'lim (MT)		
MT1	Baliqlarning tashqi tuzilishi	6
MT2	Baliqlarning tana tuzilishlari, harakatlanish a'zolari.	6
MT3	Terisi, tangachalari va suzgichlarining tuzilishi	6
MT4	Baliqlar skeletining tuzilishi	6
MT5	Baliqlar muskullar tizimining tuzilishi	6
MT6	Baliqlarning hazm qilish tizimining tuzilishi	6
MT7	Baliqlarning nafas olishi va qo'shimcha nafas olish organlari	6
MT8	Baliqlarning qon aylanish tizimi	6
MT9	Baliqlarning ayiruv a'zolarining tuzilishi.	6
MT10	Baliqlarning jinsiy tizimi va ko'payishi.	6
MT11	Baliqlarning nerv tizimi va sezgi a'zolari	6
MT12	Jag'sizlar kata sinfi	6
MT13	To'garak og'izlilar sinfi. Tuzilishi, skeleti, xazm qilish organlari, jabra apparati, qon aylanish sistemasi.	6
MT14	Miksinalarning xarakterli belgilari	6
MT15	Minogalar va ularning xarakterli belgilari.	6
MT16	Tog'ayli baliqlar va ularning xarakterli belgilari.	4
MT17	Akulalar, ularning turlari va xarakterli belgilari.	4
MT18	Skatlar va ularning xarakterli belgilari.	4
MT19	Tog'ay-suyakli baliqlar va ularning xarakterli belgilari	4
MT20	Suyakli baliqlar va ularning xarakterli belgilari.	4
MT21	Sarganlar, ya'ni uchuvchi baliqlar turkumi.	4
MT22	Tikanurlilar turkumi.	4
MT23	Okunsimonlar tuzilishi.	4

MT24	Skumbriyalar, tunenslar.	4
MT25	Treskasimonlar turkumi.	4
MT26	Nalim, navaga, sayka, piksha. Tarqalishi va uchrash areallari	4
MT27	Kambalasimonlar turkumi. Kambalalilar oilasi. Tuzilishi, biologiyasi.	4
MT28	Ikki xil nafas oluvchilar kenja sinfi.	4
MT29	Chuqur suv baliqlari.	4
MT30	Baliqlarning filogeniyasi.	4
Jami:		150

Asosiy adabiyotlar	
1.	Yunusov X.B., Izzatullaev Z.I. Boymurodov X.T., Kenjibaeva G.S.. Biogeografiya. Darslik. Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nashr matbaa markazi. Samarqand. 2024-297 bet.
2.	Yunusov X.B., Boymurodov X.T., Elmurodov A.A., Nurniyozov A.A., Abduova A.A., Egamqulov A.N., Turexonov F.F. Ekologiya Asoslari. O'quv qo'llanma. Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nashr matbaa markazi., 2024-238 bet.
3.	X.B.Юнусов, А.А.Элмуродов, Ш.Ш.Шерназаров, Й.Ш. Ташпулатов, А.А.Нурниязов. “Экология и охрана окружающей среды”. Учебное пособие. Издательско-полиграфический центр Самаркандский государственный университет ветеринарной медицины, животноводства и биотехнологий., 2025. 252 с.
4.	Md. Abdul Ahad., A. S. M Anas Ferdous. A Textbook Of Ecology. Copyright- All Rights Reserved By Writer. Publisher- Himachal Publication Bishal Book Complex Banglabazar, Dhaka Edition- First Edition-November 2019. 100 -pp.
5.	Sven E. Jørgensen., Brian D. Fath et.al. “A New Ecology Systems Perspective”. First edition 2017. Elsevier Linacre House, Jordan Hill, Oxford OX2 8DP, UK Radarweg 29, PO Box 211, 1000 AE Amsterdam, The Netherlands. 290-pp.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. “Toshkent, “Tasvir” nashriyot uyi, 2021. – 52 bet.
2	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, “Tasvir” nashriyot uyi, 2021. – 36